

Πέμπτη, 13 Ιουνίου 2019

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

«Οι αναπτυξιακές προοπτικές των Κατασκευών στην Ελλάδα»

Την επιτάχυνση της υλοποίησης των ήδη προγραμματισμένων έργων, την άρση των αντικινήτρων για τις επενδύσεις σε κατοικίες και άλλα κτήρια, την προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων σε υποδομές με τη χρήση των κατάλληλων εργαλείων Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), την διασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά δημόσιων έργων και τον καθορισμό προτεραιοτήτων στη βάση ενός μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδίου για τις υποδομές περιλαμβάνει πλέγμα προτάσεων του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), για την ενίσχυση του κατασκευαστικού κλάδου.

Σύμφωνα με μελέτη του IOBE, με τίτλο «Οι αναπτυξιακές προοπτικές των Κατασκευών στην Ελλάδα», η οποία παρουσιάστηκε σήμερα, οι Κατασκευές αποτελούν έναν από τους βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Η στενή διασύνδεση της κατασκευαστικής δραστηριότητας με τη βιομηχανία δομικών και άλλων υλικών, που χρησιμοποιούνται στα κατασκευαστικά έργα, με τις αρχιτεκτονικές και μελετητικές δραστηριότητες και με το Εμπόριο, αλλά και η θεμελιώδης συμβολή της στην υλοποίηση επενδυτικών έργων σε τομείς όπως οι Δημόσιες υποδομές, ο Τουρισμός, η Βιομηχανία και το Εμπόριο, καθώς και στην οικιστική - πολεοδομική ανάπτυξη, καθιστούν τις Κατασκευές στρατηγικό τομέα για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Ωστόσο, εξαιτίας της κρίσης ο κλάδος έχει υποστεί μεγάλες επιπτώσεις. Η προστιθέμενη αξία του ευρύτερου τομέα των Κατασκευών μειώθηκε την περίοδο 2007-2017 κατά 51%, από 22,4 δισ. το 2007 σε €10,8 δισ. το 2017. Η προστιθέμενη αξία του τομέα των Κατασκευών αντιστοιχούσε το 2017 στο 5,2% του ΑΕΠ έναντι 8,8% στην ΕΕ28.

Στον κλάδο απασχολούνταν το 2017 περίπου 202.000 άτομα και στους υπόλοιπους κλάδους του τομέα των Κατασκευών άλλα 135.000 άτομα. Μετά τη σημαντική μείωση της απασχόλησης, ο κατασκευαστικός τομέας συγκέντρωσε το 2017 το 8,1% της συνολικής απασχόλησης στην ελληνική οικονομία, έναντι 11,7% το 2007.

Το 2017 δραστηριοποιήθηκαν περίπου 74.100 κατασκευαστικές επιχειρήσεις. Ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις Κατασκευές μειώθηκε κατά περίπου 39.000 μεταξύ 2009 και 2017. Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του κλάδου των Κατασκευών στην Ελλάδα (98,1% το 2016) είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις (ατομικές επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενοι – επιχειρήσεις με απασχόληση μικρότερη από 10 άτομα).

Η συνολική συνεισφορά του κλάδου των Κατασκευών σε όρους ΑΕΠ διαμορφώθηκε το 2017 σε €19,9 δισεκ. (περίπου 11% του ΑΕΠ της χώρας). Σε όρους απασχόλησης, και λαμβάνοντας υπόψη τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις, η συνολική συνεισφορά της κατασκευαστικής δραστηριότητας υπολογίζεται σε 505 χιλ. θέσεις εργασίας. Προκύπτει δηλαδή, ότι για κάθε €1 που δαπανάται στον κλάδο των Κατασκευών προστίθεται €1,8 στο ΑΕΠ της χώρας, εκ του οποίου €0,4 καταλήγουν στα ταμεία του κράτους. Αντίστοιχα, για κάθε €1 εκατ. αξίας που παράγουν οι Κατασκευές, δημιουργούνται 44,5 θέσεις εργασίας στην οικονομία, εκ των οποίων οι 18 αφορούν άμεσα τον κλάδο των Κατασκευών.

Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας είναι, επομένως, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τομέα των Κατασκευών. Η αύξηση των επενδύσεων σε υποδομές και άλλα κατασκευαστικά έργα αποτελεί προϋπόθεση για την επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας και την αποκλιμάκωση της ανεργίας.

Μοχλοί ανάπτυξης του κατασκευαστικού τομέα

Σύμφωνα με την μελέτη του IOBE, η επιτάχυνση στην υλοποίηση ήδη σχεδιασμένων - προγραμματισμένων έργων υποδομής, που για διάφορους λόγους καθυστερούν, όπως για παράδειγμα το Ελληνικό, πρέπει να είναι πρωταρχικό μέλημα.

Ένα επιτυχημένο πρόγραμμα Υποδομών στηρίζεται σε ένα εθνικό μακροχρόνιο στρατηγικό όραμα για τις Υποδομές, στο οποίο εντοπίζονται οι επενδύσεις που πρέπει να υλοποιηθούν και καθορίζεται η προτεραιότητά τους. Άλλοι παράγοντες που λειτουργούν θετικά είναι η αποτελεσματική διαχείριση των απειλών διαφθοράς, η ανάπτυξη ξεκάθαρων κριτηρίων που κατευθύνουν την επιλογή του έργου και του τρόπου υλοποίησης, η ύπαρξη προβλέψιμου ρυθμιστικού πλαισίου για επενδύσεις, ο συντονισμός της πολιτικής υποδομών σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και η ενσωμάτωση των απαιτούμενων διαδικασιών διαβούλευσης.

Η εμπειρία δείχνει, ότι απαιτούνται σοβαρές προσπάθειες για την υλοποίηση των έργων μεγάλης κλίμακας, αλλά και ότι τα οφέλη από την ανάπτυξη και λειτουργία των έργων είναι σημαντικά. Τα πιθανά πεδία ανάπτυξης υποδομών συνδέονται με την υλοποίηση της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής και την έμφαση που δίνεται στους επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους η δυναμική ανάπτυξη είναι μεγαλύτερη. Επιπλέον, υπάρχουν και σημαντικές προκλήσεις και ευκαιρίες που επιφυλάσσει το μέλλον για τη χώρα και τον κλάδο των Κατασκευών, οι οποίες εδράζονται σε τάσεις που παρατηρούνται σε παγκόσμιο κυρίως, αλλά και σε εθνικό επίπεδο και θα μπορούσαν να αποτελέσουν συνιστώσες μιας εθνικής στρατηγικής για τις Υποδομές και τις Κατασκευές (π.χ. αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής, ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, αναβάθμιση κτιριακού αποθέματος στις σύγχρονες προδιαγραφές, υποδομές για βιομηχανική ανάπτυξη, υποδομές διασυνδέσεων με άλλες χώρες).

Ένα σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη του κλάδου είναι το σύστημα δημοπράτησης και ανάθεσης δημόσιων έργων. Οι υπερβολικές εκπτώσεις που παρατηρούνται στους διαγωνισμούς καθιστούν επιτακτική ανάγκη την ανάπτυξη και εφαρμογή αξιόπιστου συστήματος εντοπισμού των Ασυνήθιστα Χαμηλών Προσφορών (ΑΧΠ) και αποκλεισμού τους από τους διαγωνισμούς. Η ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Έργων αποτελεί προϋπόθεση για την εξομάλυνση των προβλημάτων που υπάρχουν στο σύστημα ανάθεσης δημόσιων έργων.

Η ενίσχυση της κατασκευαστικής δραστηριότητας δεν μπορεί παρά να προέλθει και από την τόνωση των επενδύσεων σε νέες κατοικίες και άλλα κτήρια. Η απόκλιση των επενδύσεων σε κατοικίες στην Ελλάδα (0,6% του ΑΕΠ το 2017) συγκριτικά με τον μέσο όρο της ΕΕ (4,9%) είναι εξαιρετικά μεγάλη. Συνδέεται με διάφορους παράγοντες, όπως ο περιορισμός της τραπεζικής χρηματοδότησης και η μείωση του εισοδήματος των νοικοκυριών, ωστόσο, σημαντική επίπτωση είχε και η επιβολή υψηλών φόρων επί της ακίνητης περιουσίας (ΕΕΤΗΔΕ και ΕΝΦΙΑ).

Στο πλαίσιο αυτό, η επιτάχυνση του ρυθμού ενεργειακής αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος στην Ελλάδα θα μπορούσε να τονώσει σημαντικά την οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση. Στην ίδια κατεύθυνση εκτιμάται ότι θα λειτουργούσε και η κατάργηση του συμπληρωματικού ΕΝΦΙΑ και η μείωση του ΦΠΑ στην οικοδομή από 24% σε 13%.

Επιπλέον, το κτιριακό απόθεμα είναι πεπαλαιωμένο. Σε μεγάλο ποσοστό δεν διαθέτει τα απαραίτητα συστήματα θερμομόνωσης, ενώ περίπου το 84% έχει κτιστεί πριν από το 2000, δηλαδή πριν την εφαρμογή του πιο επικαιροποιημένου Αντισεισμικού Κανονισμού. Για την αναζωογόνηση του κτιριακού αποθέματος και τη βελτίωση της ποιότητας του είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν έργα εκσυγχρονισμού ή αντικατάστασης των υπαρχόντων κτηρίων και ιδίως των αστικών πολυκατοικιών, με παροχή κινήτρων και αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου για όλες τις αναγκαίες επεμβάσεις που απαιτούνται.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο υπολογίστηκε ότι η σταδιακή αύξηση των επενδύσεων σε Κατασκευές στον μέσο όρο της ΕΕ θα έχει πρόσθετα οφέλη στην οικονομία και την απασχόληση, οδηγώντας σε υψηλότερο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ έως και 1,8 ποσοστιαίες μονάδες και αύξηση των θέσεων εργασίας κατά περίπου 230.000 σε ορίζοντα δεκαετίας.

Προτάσεις πολιτικής

Ο τομέας των Κατασκευών είχε και συνεχίζει να έχει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας. Οι επενδύσεις σε κατοικίες, έργα υποδομών και κάθε είδους επιχειρηματικές εγκαταστάσεις αποτελούν έναν από τους κρίσιμους μοχλούς για την επιτάχυνση των ρυθμών μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας. Τα ουσιαστικά βήματα για την εξασφάλιση και ενίσχυση της συνεισφοράς του τομέα των Κατασκευών στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας μας περιλαμβάνουν τα εξής:

- Επιτάχυνση της υλοποίησης των ήδη προγραμματισμένων έργων
- Άρση αντικινήτρων και παροχή κινήτρων για τις επενδύσεις σε κατοικίες και άλλα κτήρια
- Προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων σε υποδομές με τη χρήση των κατάλληλων εργαλείων ΣΔΙΤ
- Διασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά δημόσιων έργων, ώστε να βελτιστοποιείται η σχέση κόστους/οφέλους από τα έργα υποδομών στη διάρκεια του κύκλου ζωής τους
- Καθορισμό προτεραιοτήτων στη βάση ενός μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδίου για τις υποδομές

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι εξής παρεμβάσεις:

Εθνικός Στρατηγικός Σχεδιασμός Υποδομών: Θεσμοθέτηση Ανεξάρτητου Εθνικού Συμβουλίου Υποδομών με συμμετοχή ειδικών κρατικών λειτουργιών και φορέων του κλάδου, με αρμοδιότητα να συμβουλεύει την κυβέρνηση για τις προτεραιότητες επένδυσης σε κύριες υποδομές, την βέλτιστη κατανομή των πόρων, διασφάλιση της λειτουργικής αξίας σε σχέση με το κόστος, τη σύνταξη Εθνικού Στρατηγικού Σχεδιασμού Υποδομών, κ.α.

Σύστημα Δημοπράτησης, Ανάθεσης και Παρακολούθησης Δημοσίων Έργων: Ανάπτυξη Εθνικού Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης τεχνικών έργων, αναμόρφωση του μηχανισμού διαμόρφωσης προϋπολογισμών έργων και τυποποιημένες συμβάσεις τεχνικών έργων, συγκρότηση ανεξάρτητης εξειδικευμένης επιτροπής ελέγχου αιτιολογήσεων, πλήρης διαφάνεια, θεσμοθέτηση πρόσθετων εγγυήσεων καλής εκτέλεσης, σύστημα δημοπράτησης και ανάθεσης με πολλαπλά αντικειμενικά κριτήρια αξιολόγησης προσφορών, συνεργασία με ιδιωτικούς φορείς.

Επενδύσεις σε Κτίρια και Αγορά Ακινήτων: Ανάπτυξη προγράμματος εκτεταμένων κινήτρων για την ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος του Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα, στο οποίο θα περιλαμβάνονται πολυετείς πιστώσεις φόρου για παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας (tax credits), αναμόρφωση της φορολογίας ακινήτων κ.α.

Χρηματοδότηση: Σταδιακή ενίσχυση του σκέλους υποδομών του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων, αξιοποίηση των πόρων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και επενδυτικών κεφαλαίων, προσφορά προς χρηματοδότηση πακέτων επενδυτικών έργων με διαφορετικά χαρακτηριστικά κινδύνου και απόδοσης, καλύτερη προετοιμασία έργων ΣΔΙΤ για τη μεγιστοποίηση της προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων σε κατασκευαστικά έργα, υιοθέτηση μοντέλου «Αυτόκλητων ή Πρότυπων Προτάσεων» (Unsolicited Proposals) κ.α.

Άλλες θεσμικές παρεμβάσεις: Ψηφιοποίηση διαδικασιών με δημόσιο ηλεκτρονικό σύστημα, λειτουργία Τράπεζας Γης, υλοποίηση δράσεων για την προώθηση της εξωστρέφειας του ελληνικού κατασκευαστικού και μελετητικού κλάδου, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και πρακτικής στην εφαρμογή υποχρεωτικών διαδικασιών επίλυσης διαφορών, ώστε να περιοριστούν οι καθυστερήσεις στα έργα, καθορισμός αναγκών σε εργατικό δυναμικό από βασικούς τομείς (οδικοί άξονες, σιδηρόδρομοι, ενέργεια, οικοδομικά έργα κ.ά.) και χάραξη των απαιτούμενων γνώσεων και δεξιοτήτων, δημιουργία εξειδικευμένου για μεγάλες επενδύσεις και μεγάλα έργα τμήματος του ΣΤΕ.